

Kryptozoologie – honba za fantomy?

Kryptozoologie se například snaží odhalit stopy po současné existenci dinosaurů, mamutů či neandrtálců a pátrá i po tvorech známých pouze z legend. Má vůbec smysl se touto disciplínou zabývat, nebo ji lze odsoudit jako nepotřebnou pavědu?

TEXT: VLADIMÍR SOCHA

ZVÍŘATA DOSUD UKRYTÁ?

Vedle Yetiho, Lochneské příšery a písčitého červa Olgoj Chorchoje se kryptozoologové snaží odhalit existenci mnoha dalších tvorů, z nichž by k nejzajímavějším patřili:

MOKELE-MBEMBE

Zprávy o středoafričtém živočichovi, podobajícím se sauropodnímu dinosaurovi, pocházejí už z roku 1776. Má jít o mohutného čtyřnohého tvora s dlouhým krkem a ocasem. Přes množství expedic vypravených do místa výskytu tohoto kryptida nebyl zatím pořízen žádný věrohodný záznam o jeho pozorování.

HRŮZOKAJMAN

Jedno z mnoha jmen pro údajného gigantického plaza, žijícího v močálech při bolivijsko-brazílské hranici. Dle popisu domorodců mohou tyto obří kajmani měřit až 18 metrů na délku, což by představovalo celý trojnásobek potvrzených rekordmanů.

Podle většiny biologů je kryptozoologie pseudovědeckou disciplínou, která sice může být prospěšná, ale pouze v závislosti na způsobu a cíli svého výzkumu. Kromě snah o potvrzení existence Yetiho, Olgoj Chorchoje a dalších problematických tvorů se kryptozoologové zaměřují také na hledání známek existence relativně nedávno vyhynulých živočichů (např. vakovlka) nebo přítomnosti některých druhů mimo jejich běžné geografické rozšíření. Příkladem poslední kategorie jsou třeba opakuující se pozorování velkých kočkovitých šelem v Anglii. Je pochopitelné,

že pátrání po fotograficky dobře zdokumentovaných velkých kočkách v Evropě je v očích rigorózních vědců přece jen lépe hodnoceno než kupříkladu hledání domněle žijících dinosaurů v rovníkové Africe.

LEGENDY SKRÝVAJÍ PRAVDU

Biologové vytykají kryptozoologům zejména nedostatek systematického přístupu a vědecké metodiky, a proto na ně pohlížejí spíše jako na dobrodruhy než skutečné vědce. Přes všechny výtky je ale potřeba přiznat, že kryptozoologie má reálný podklad.

Legendární tvorové, jako jsou třeba draci a gryfové, mají původ v mytologii (v některých případech mohly mít na vzniku legend zásluhu nálezy zkamenělin některých vyhynulých živočichů). Mnozí z těchto mytických tvorů mohli být samozřejmě pouhým výplodem fantazie, ale často šlo o chybnou aplikaci známých faktů. Tak například jednorozec se zřejmě „narodil“ díky informacím cestovatelů a obchodníků, kteří se v jižní Asii poprvé setkali s nosorožcem. Mnohé příklady takových fantastických tvorů s reálnou předlohou lze nalézt i ve středověkých bestiářích.

OBJEVY POKRAČUJÍ

Některé živočichové, kteří byli dlouho považováni jen za výplody fantazie, byli objeveni až v moderní době. Mezi nejznámější příklady patří největší bezobratlý živočich – obří oliheň („Kraken“). Na pevnině byla pro vědce podobným překvapením třeba gorila nebo později žirafovitý kopytník okapi z Konga. V obou případech o těchto savcích už dlouho před jejich spatřením moderními učiteli referovali místní domorodci, kterým však zoologové až na výjimky nevěřili.

Ještě v 90. letech minulého století byl v pralesích Vietnamu objeven zcela neznámý kopytník saola a unikátní objevy nových druhů obratlovců přicházejí z různých míst světa téměř každý rok. Jak se tedy názorně ukázalo, nejsou ani v 21. století popsány již všechny druhy obratlovců, natož

→ Gorila – živoucí důkaz toho, jak dlouho se neznámý živočich může ukrývat před vědou. Existence goril byla uznána až v polovině 19. století

KONGAMATO

Dle zpráv domorodců nebezpečný létající tvor o rozpětí křídel kolem 2 metrů. Podle názoru některých kryptozoologů může jít o dosud přežívajícího ptakoještěra, to je však velmi nepravděpodobné.

IRQUIEM

Údajně dosud neznámý druh medvědovitě šelmy, žijící na území Sibíře. Oproti kamčatskému medvědovi hnědému je prý vyšší a má štíhlejší nohy. Lovci měli zastřelit toto zvíře nejméně třikrát, v letech 1976, 1980 a 1982.

bezobratlých. Z tohoto hlediska je kryptozoologie bezpochyby disciplínou smysluplnou a lidskému poznání prospěšnou.

VELBLOUDÍ LEOPARD

Značnou část kryptidů (legendárních, leč vědou neuznaných druhů) tvoří hybridé, tedy živočichové kombinující znaky více druhů živočichů. Příkladem mohou být kentaur – muž s tělem koně, mínótauros – muž s hlavou býka a mořská panna – žena s tělem ryby. Z dnešního úhlu pohledu jde o úsměvné báchorky, ne vždy

však byli zmínění kryptidé chápáni jako doslovná směsice různých druhů.

V období starověku a středověku, kdy zmíněné legendy obvykle vznikaly, neměli cestovatelé a učenci k dispozici podrobný popisný slovník. Proto si často vypomáhali porovnáváním a srovnáváním s tvarem a podobou některých jim známých živočichů. Tak například věřili, že žirafa je poloviční velbloud a poloviční levhart (kvůli charakteristickým skvrnám na srsti), což se projevilo také na původním latinském názvu camelopard.

MENŠÍ PROSTOR PRO KRYPTIDY

Existence některých bizarních kryptidů je mnohými kryptozoology považována za pravděpodobnou dokonce i v dnešní době. Za mnohé lze uvést třeba velké vzpřímené lidoopy podobné člověku nebo různé druhy mořských obratlovců i bezobratlých. Právě nepředstavitelné prostory do značné míry stále neprobádaných oceánů jsou místem, ke kterému s nadějí vzhlíží většina kryptozoologů. Přitom poukazují na nečekané objevy zcela nových druhů velkých zvířat v moderní době. Právě tyto unikátní

objevy umožňují kryptozoologům tvrdit, že hon za tajemnými živočichy má praktický smysl. Činností člověka však bohužel každoročně ubývá životního prostoru, ve kterém by se takoví vzácní tvorové případně mohli vyskytovat v dostatečně velkých populacích.

DRAVÉ ROSTLINY

Méně známou sestrou kryptozoologie je kryptobotanika, zabývající se pátráním po člověku dosud neznámých druhů rostlin. Obdobně jako v případě živočišných druhů, i tady se jedná o druhy exotické, jejichž existence není vědecky doložena, ale objevují se o nich zprávy v mytologii, zápiscích cestovatelů nebo v domorodých svědectvích. Stejně jako v případě kryptozoologie není ani kryptobotanika pokládána za skutečnou vědní disciplínu a její reálný přínos je poněkud problematický.

Je jisté, že mnohé rostlinné druhy ještě nebyly popsány a pátrat po nich jistě má smysl. Kryptobotanici se však obvykle zaměřují na fantastické

RODNÝ LIST KRYPTOZOLOGIE

Kryptozoologie (z řečtiny kryptos = „ukrytý“) se zabývá legendárními, skrytými a „klasické“ biologií dosud utajenými živočichy. Jedním ze zakladatelů či duchovních otců kryptozoologie byl bezpochyby francouzský zoolog Bernard Heuvelmans. Ve své knize *On the Track of Unknown Animals* („Na stopě neznámých zvířat“) z roku 1955 sám přisuzuje zakladatelství kryptozoologie muži jménem Anthonie Cornelius Oudemans, který v roce 1892 sepsal přelomové pojednání o tzv. velkém mořském hadu. Heuvelmans zde vyjádřil názor, že kryptozoolog by měl pracovat co možná nejvíce exaktními metodami

a zároveň mít otevřenou mysl a využívat znalosti a postupy jiných vědních oborů. Důraz kladl také na místní, folklorní a domorodá svědectví, která podle jeho mínění v mnoha případech obsahují zrnka pravdy a poskytují významné údaje pro lokalizování možných tajemných živočichů.

Kryptozoologie je sice značně populární u laické veřejnosti, není však obecně považována za plnohodnotnou vědu. Vědci pátrající po tajemných zvířatech se nazývají kryptozoologové, objektem jejich zájmu jsou pak kryptidé. Tento termín stanovil jako první v roce 1983 John Wall.

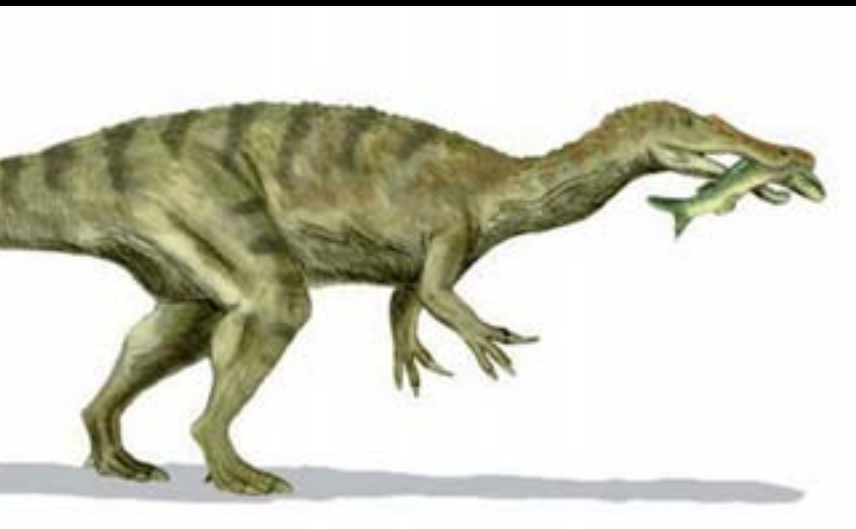
věří jen málokdo. Podle britského kryptozoologa Karla Shukera však existují četné neověřené zprávy o velkých a dosud nepopsaných masožravých rostlinách především z hlubin amazonských pralesů.

CHTĚLI BYCHOM YETIHO

Honba za legendárními monstry samozřejmě není žádnou „módní

gendárních tvorů se objevuje také ve vědecko-fantastickém žánru, vycházejícím namnoze z původní mytologie. Svým způsobem do této kategorie spadají také všichni domnělí mimozemšťané.

Je třeba zmínit, že ve skutečnosti žádný biolog nepochybuje, že dnes stále existují tisíce dosud nepopsaných druhů živočichů, a to především v oblastech tropických deštných lesů a v hlubinách oceánů. Drtivou

ČIPEKVE

Další africký kandidát na údajně přežívajícího dinosaura. Na rozdíl od Mokele-Mbembe má však být masožravý a také značně agresivní.

SEKVEČ

Podobně jako v případě Yetiho má jít o velkého primáta, podobného vzpřímenému lidoopovi. Poprvé měl být zpozorován ve 20. letech minulého století na severozápadě dnešních USA.

KERÝT

Údajně velmi nebezpečná šelma, žijící na území dnešní Keni. Má být podobná medvědu nebo spíše velkému jezevci. Svým obětem prý drtí lebky a vyjídá mozky.

legendární rostliny, často se zázračnými léčivými vlastnostmi nebo jinými neobvyklými schopnostmi. O existenci valné většiny z nich lze přitom velmi úspěšně pochybovat. Mezi nejznámější příklady patří lidožravé rostliny, údajně žijící na nedostupných místech africké džungle. Na obří masožravky schopné lapit a pozřít dospělého člověka dnes pochopitelně

vlnou“. Víra v existenci dosud neznámých a nebezpečných živočichů i rostlin je naopak stará jako lidstvo samo.

Setkáváme se s nimi v mytologii starověkých národů, stejně jako na erbech středověkých šlechticů. Děti dnes hrají počítačové hry s gryfy, draky a obry, často inspirovanými tajemnými kryptidy. Množství le-

většinu těchto zatím jen tušených tvorů však představují brouci a jiné skupiny hmyzu. Naproti tomu kryptozoologové by rádi potvrdili existenci větších a mnohem zajímavějších kryptidů, z nichž proslulá jména Bigfoot, Yeti nebo Lochnesská příšera tvoří jen pověstný vrchol ledovce. «